

Η ρητορική από την αρχαιότητα έως σήμερα

ΝΕΣΤΩΡ ΚΟΥΡΑΚΗΣ

Εισαγωγή στην κλασική ρητορική
εκδ. Hippasus

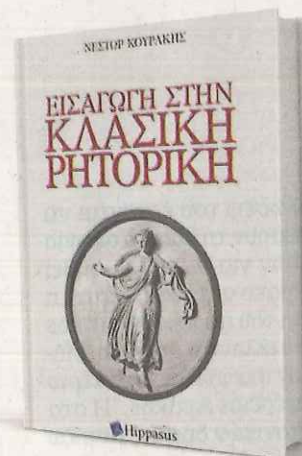
Του **ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ***

Το νέο βιβλίο του διακεκριμένου καθηγητή των ποινικών επιστημών Νέστωρ Κουράκης συνιστά μια εντυπωσιακή τομή στον ευρύτερο χώρο της ελληνικής βιβλιογραφίας. Τούτο διότι το έργο αποτελεί μια βαθύτατη και λίαν αναλυτική πραγματεία για το ζήτημα της επιστήμης της κλασικής ρητορικής από τους αρχαίους χρόνους έως και σήμερα. Πρόκειται για πραγματεία με πολυσιχιδή και άκρως διεξοδική παρουσίαση των ιστορικών έργων και προσωπικοτήτων, οι οποίες καθόρισαν τη διαδρομή της επιστήμης αυτής ανά τους αιώνες.

Με εξαιρετική εμβρίθεια, το έργο καλύπτει κατά το πρώτο μέρος του την πολύπλευρη απεικόνιση της γενέσεως της ρητορικής τέχνης και των διαφόρων σχολών σκέψης που καθόρισαν την κατεύθυνσή της σε διάφο-

ρες ιστορικές φάσεις έως και τον πρόσφατο 20ό αιώνα. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου ο συγγραφέας πρωτοτυπεί με την παράθεση είκοσι επιμέρους κρίσιμων ερωτημάτων, η προσέγγιση των οποίων αναδεικνύει το περιεχόμενο και την ουσία της ρητορικής επιστήμης, όπως αυτή εμφανίζεται σήμερα.

Ειδικότερα, η μεγάλη αξία του πρώτου μέρους του έργου έγκειται στην ανάδειξη των βασικών όρων που ιστορικά επέτρεψαν την ανάπτυξη της ρητορικής στον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Η ελευθερία του λόγου, η δημιουργία των δημοκρατικών θεσμών και η εμφάνιση της διαλεκτικής σκέψης συνετέλεσαν στη μνημειώδη άνθηση της ρητορικής τέχνης και επιστήμης στο πλαίσιο του κλασικού ελληνικού πολιτισμού. Η αντιπαράθεση της σωκρατικής και πλατωνικής σκέψης προς τη ρητορική των σοφιστών, η συμβολή του Ισοκράτη σε αυτήν και βεβαίως η ανάδειξη της ρητορικής τέχνης ως συστηματικής επιστήμης, μέσα από το

κορυφαίο ομώνυμο έργο του Αριστοτέλους, περιγράφονται με τρόπο εξαιρετικά συστηματικό, λεπτομερή και εννοιολογικά άρτια στο έργο αυτό.

Εξίσου διεξοδική είναι η ανάπτυξη του κεφαλαίου για τη συμβολή της Αρχαίας Ρώμης στην εξέλιξη της ρητορικής επιστήμης, μέσα κυρίως από τα έργα του Κικέρωνα και του Κοϊντίλιανού. Εμφαση δίνεται επίσης, σε επόμενη ενότητα, στην εξέλιξη της ρητορικής επιστήμης στον

βυζαντινό κόσμο, κυρίως δε στη συμβολή σε αυτήν των βυζαντινών λογίων, όπως είναι ο Γεώργιος Τραπεζούντιος και ο Γεώργιος Πλήθων-Γεμιστός. Το πρώτο μέρος της εξαιρετικής αυτής μελέτης ολοκληρώνεται με ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο, το οποίο εστιάζει στη δυναμική επανεμφάνιση, με άλλους όρους, της ρητορικής επιστήμης κατά τους τελευταίους αιώνες, κυρίως στον δυτικό ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και στον νεοελληνικό πνευματικό κόσμο, όπως αυτός εκπροσωπείται από σημαντικούς εκκλησιαστικούς ρήτορες, μεταξύ των οποίων ο Ηλίας Μηνιάτης, ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, αλλά και κοσμικούς λογίους, με προεξάρχοντα τον Αδαμάντιο Κοραή.

Με τη χαρακτηριστική άνεση του ανθρώπου που κατέχει τη γνώση της πολυεπίπεδης διαδρομής της ρητορικής επιστήμης μέσα στον χρόνο, ο συγγραφέας επιχειρεί, στο δεύτερο μέρος του έργου του, μια πολύ σημαντική και πρακτικά χρήσιμη ανάδειξη τεχνικών μεθόδων και της διαδικασίας για την

εδραίωση της ρητορικής ως μεθόδου διαλεκτικής επιχειρηματολογίας στον δημόσιο λόγο, προσφορά ανεκτίμητη για κάθε σύγχρονο μελετητή της επιστήμης αυτής. Η τελευταία μάλιστα ενότητα του έργου επαναφέρει το αίτημα για τη διάδοση της ρητορικής παιδείας στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα, γεγονός σημαντικό για την ανύψωση του επιπέδου της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής στην κοινωνία μας.

Ως τελική αποτίμηση θα πρέπει αναμφιβόλως να υπογραμμισθεί η ολοκληρωμένη και άρτια προσέγγιση του θέματος της κλασικής ρητορικής μέσα από ένα έργο, το οποίο συνιστά πλέον πνευματική παρακαταθήκη για το αντικείμενο που άριστα πραγματεύεται και που κατά τούτο θα αποτελεί ασφαλώς θεμελιώδες σημείο αναφοράς σε οποιαδήποτε μελλοντική μελέτη για την επιστήμη της ρητορικής.

* Επίκουρος καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών.